

Förbandsrapport: Trängregementet (TrängR)

Rapportens syfte

Efter Pliktrådets besök på TrängR den 14 november 2019 redovisas här de intryck som gavs vid besöket.

Det finns två anledningar till att Pliktrådet skriver rapporter. För det första underlättar en rapport att minnas alla intryck från de förband som besökts och skapar även underlag för Pliktrådets stora slutrapport. Den andra anledningen är att Pliktrådet kan erbjuda feedback till det förband som besökts.

Om ni hittar något i denna rapport som är felaktigt eller illa underbyggt går det bra att ta kontakt med Julia Hjertén i Pliktrådet. Detta görs lättast genom att skicka ett mejl till julia.hjerten@pliktradet.se. Det går också att ringa på 070-848 59 79.

Begreppslista

FM	Försvarmakten
GU	Grundutbildning
BU	Befattningsutbildning
LMA	Lokalt medinflytandeansvarig
C Bat	Bataljonschef
Komp C	Kompanichef
PC	Plutonchef
GB	Värnpliktigt gruppbefäl
Stf	Ställföreträdande
NVK	Nätverk värnpliktiga kvinnor
GSS-K	Gruppbefäl, soldater, sjömän - kontinuerlig anställning (FM-personal utan officersutbildning)

Om Pliktrådet

Pliktrådet är Försvarsmaktens centrala medinflytandeorgan för de värnpliktiga. Rådet består av fem före detta värnpliktiga, där ledamöterna väljs vid den årliga Värnpliktskongressen. De ska, på mandat från de värnpliktiga, representera de värnpliktiga på nationell nivå, samt värna de värnpliktigas intressen och rättigheter. Förbandsbesök är en vital del i Pliktrådets verksamhet.

Om rapporten

Pliktrådet tillser att detta dokument går ut till LMA/rekrythandläggare, förbandschef eller motsvarande funktion samt förtroendevalda värnpliktiga på relevant förband. LMA ansvarar i sin tur för att vidarebefordra rapporten till relevanta funktioner på förbandet och de Pliktrådet träffat under sitt besök samt till berört SSHF. Från och med att Pliktrådet skickat ut rapporten har förbandet två veckor att återkoppla på dess innehåll. Därefter skickas rapporten igen som slutgiltig version till förbandet, ÖB MA samt centralt medinflytandeansvarig på PROD UTB.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	4
Besöksprogram.....	4
Organisation.....	5
Utbildning.....	5
Arbetsmiljö och säkerhet.....	6
Verksamhets säkerhet.....	6
Försvårshälsan.....	6
Fysisk och psykisk hälsa.....	6
Boendemiljö, lokaler och vistelseutrymmen.....	7
Befäl och ledarskap.....	7
Materiel och utrustning.....	8
Resor.....	8
Grå arbetskraft.....	8
Högvaktt.....	8
Soldathem.....	8
Information och mönstring.....	9
Information inför inryck.....	9
Samarbete med TRM.....	9
Befattningsbyten.....	9
Medinflytande.....	9
Val av förtroendevalda.....	9
Medinflytandestruktur.....	9
Medinflytandearbete.....	10
LMA.....	10
Diskussion.....	10
Avslutning.....	11

Sammanfattning

Under besöket på TrängR fick Pliktrådets ledamöter träffa LMA, C Bat, Komp C, PC och en sjuksköterska vid förbandets Försvarshälsa. Pliktrådet träffade även de förtroendevalda, för utbildning och samtal. Under dagen gavs också stora möjligheter till samtal med övriga värnpliktiga genom gemensamma lunch- och middagstider, samt möjlighet att se verksamhet i fält. Två värnpliktiga, Viktor Ek och John Johansson, lotsade Pliktrådets ledamöter runt på regementet. Generellt kan sägas om TrängR att det råder god stämning och att det finns ett lovande engagemang för medinflytandet, men att utbildningen för de förtroendevalda kan utvecklas och riktas mot roll, och att attityden kring psykisk ohälsa behöver förändras.

Inledning

Besöket genomfördes av Pliktrådets ledamöter Lisa Holmqvist och Julia Hjertén, som anlände till Skövde station och hämtades upp av värnpliktiga Viktor Ek och John Johansson.

Besöksprogram

Dagen avlöpte enligt följande schema:

08:30	Samtal med Komp C Rasmus Johansson
09:00	Samtal med Plut C Jesper Karlsson, Carl-Johan Karlsson, Martin Helmersson och Sebastian Andersson
09:30	Samtal med Jerker Larsson, sjuksköterska Försvarshälsan
10:15	Samtal med C Bat Niclas Wetterberg, Komp C Thomas Niska och LMA Katrin Fransson
11:30	Samtal med Roland Axelsson på Soldathemmet
13:00	Med de värnpliktiga i fält
14:15	Möte med GB-elever
14:45	Möte med förtroendevalda
	Rundvandring på regementet

Värnpliktiga Viktor Ek och John Johansson närvarade vid dagens möten och lotsade runt på regementet.

Organisation

I möte med Komp C Rasmus Johansson fick Pliktrådet veta att Karlsborg kompani är förbandets GU-kompani. Kompaniledningen består av Komp C med stf, kvartermästare samt motorbefäl och tekniska befäl.

Karlsborg kompani uppgår i 21. Förnödenhetskompaniet som uppstår efter vinterutbildningen, då även SOU examinerats. Förnödenhetskompaniet ska bestå av fem plutoner i sin krigsorganisation, men består för tillfället av fyra plutoner, på grund av befälsbrist.

Det utbildas ett antal värnpliktiga i Alfhem kompani, under Komp C Thomas Niska. Alfhem kompani är dock inte ett renodlat GU-kompani. Enligt C Bat Niclas Wetterberg har förbandet kapacitet att utbilda 400 värnpliktiga, men beställer och utbildar i nuläget runt 250. Detta på grund av insatsen i Mali, som förminskar åtkomsten till utrustning, materiel och befäl på GU-kompanierna.

Inriktningen är att till år 2021 utbilda 430 värnpliktiga vid förbandet.

Utbildning

I dagsläget ligger 155 värnpliktiga inne vid förbandet, av de 165 som ryckte in. Bortfallet på 11 individer beror enligt Komp C Karlsborgs kompani Rasmus Johansson dels på psykiska besvär, dels fysiska problem som uppstått innan inryck.

Varje plutons befälslag består av PC, stf PC, två officerare, samt tre anställda GSS-K (ofta tidigare värnpliktiga). Det är ett ungt befälslag, där många PC är nytillsatta.

De fyra plutonerna är befattningsinriktade. Närskyddspluton, under PC Jesper Karlsson, är en skyttepluton som består av GB, stf GB, Ksp- samt Grg-skyttar, förare av Trb 30 och signalister, totalt 25 värnpliktiga. Förnödenhetspluton, under PC Carl-Johan Karlsson, är en fordonstung pluton som arbetar med livsmedel och vattenframställning. Plutonen består av en chefsgrupp, PB-förare och SB-systemtekniker, samt pionjärer, totalt 49 värnpliktiga. Förnödenhets- och transportpluton, under PC Martin Henriksson, arbetar med mer lätttrörda fordon med släpvagn och utbildar däremot, totalt 38 värnpliktiga. Stab- och trosspluton, under PC Sebastian Andersson, består av flertalet befattningar såsom kockar, mekaniker, bärgare och en stabsgrupp, totalt 28 värnpliktiga, men 47 personer sammanlagt. Plutonerna arbetar nära och samverkar i BU.

Det utbildas även 67 värnpliktiga vid Alfhem kompani. Kompaniet består till största delen av GGS-K-anställda.

Rasmus Johansson anser inte att ledarskapet skiljer sig åt, vid utbildning av värnpliktiga gentemot utbildning av frivilliga. Däremot skiljer sig problemen som uppstår, och variationen i gruppen är större. Han anser att ett ökat antal individer saknar motivation till att genomföra utbildningen.

Förbundet har endast 10 procent kvinnor i årets värnpliktskull. Förbundet har traditionellt sett många kvinnor i sina utbildningskullar, där föregående års kull bestod av 20 procent kvinnor.

Arbetsmiljö och säkerhet

Verksamhetssäkerhet

Pliktrådet besökte en del av de värnpliktiga i fält. De värnpliktiga befann sig i skyddsvaktskedet och övade förfarandet grindpostering. En annan grupp befann sig på skjutbanan. Befälsnärvaron och säkerhetsmedvetenheten var god.

I samtal med Komp C Rasmus Johansson framkommer att förbundet hanterar mycket gammal, och ibland även utdaterad materiel, som exempelvis Terrängbil 20 och Terrängbil 30. PC menar att man har anmält att 20-bilarna, som är farliga att köra, används vid kompaniet, men tillsvidare måste de användas då fordon är en bristvara. Fordonen får anpassas till uppgiften genom hastighet och färdväg, och vid längre sträckor nyttjas buss.

Försvarshälsan

Försvarshälsan i Skövde består av fyra läkare, sju sjuksköterskor, tre fysioterapeuter, en psykolog, tre medicinska sekreterare samt en och en halv hälsopedagog (vars uppgifter dock inte berör de värnpliktiga i någon större utsträckning). Försvarshälsan arbetar i tre sektioner: mot TrängR, P 4 och MSS, vilket innebär att de har om hand, utöver de värnpliktiga, även 2500 anställda vid förbanden. Mot GU-kompaniet specifikt arbetar en sjuksköterska och en fysioterapeut som samordnare mellan kompani, plutonsbefäl och de värnpliktiga.

En representant från Försvarshälsan deltar varje vecka på kompanirapporten, och ges då möjlighet att återrapportera till kompaniet.

Försvarshälsan önskar att de kunde närvara i högre grad vid planeringen av fältveckor, då detta skulle öka möjligheterna till sjukvisitation i fält. Försvarshälsan deltar i nuläget bara under vissa övningar.

Försvarshälsan anser att samtal och samarbete med befälen på kompaniet fungerar väl. Till följd av att befälslagen årligen byts ut, särskilt PC, måste ny kontakt etableras varje gång, vilket kan vara ett problem.

Fysisk och psykisk hälsa

Innan inryck håller Försvarshälsan utbildning för befälen, under vilken fokus ligger på psykisk hälsa och fysisk belastning. Belastningsplan tas fram mellan en fysioterapeut och PC.

Det verkar dock som att värnpliktiga med 11-månadersutbildning burit full utrustning från dag ett, inklusive kroppsskydd, vilket tyder på en brist i planen.

Vanligaste besöksorsaken vid Försvarshälsan är psykisk ohälsa, då borträknat enklare skador och åkommor. Besöken för psykisk ohälsa är fler än de för skadade knän, rygg och fötter. Förbandets psykolog är därför tidvis överbelastad, och det har hänt att sjuksköterskor har fått ta samtalen med värnpliktiga.

Generellt saknas ett steg mellan befäl och psykolog; ett samtalsstöd eller liknande. Det ses därför som positivt att det innan nyår ska tillsättas två PV-konsulenter.

De allra flesta värnpliktiga som söker psykolog, söker samtalsstöd i samband med utbildningsstarten. Funderingarna rör oftast motivation, anpassning till den auktoritära miljön och hanteringen av vapen. Många blir i detta skede utredda av en granskningsnämnd och därefter hemskickade. Majoriteten av granskningsnämnderna sammankallas på grund av psykisk ohälsa hos en värnpliktig. Dock söker sig färre till psykolog för psykisk ohälsa i år än tidigare år, vilket tyder på att befälen blivit bättre.

C Bat Niclas Wetterberg träffar de värnpliktiga i granskningsnämnd och menar att de psykiska problemen, som resulterar i att värnpliktiga tvingas avbryta utbildningen, nästan alltid uppstår innan inryck. Från bataljonshåll finns en närmast fientlig inställning till psykisk ohälsa. Niclas Wetterberg uttryckte vid upprepade tillfällen att den som behöver psykologhjälp ska avmönstra och lämna förbandet.

Boendemiljö, lokaler och vistelseutrymmen

En rundvandring på regementet visade att boendemiljö och arbetslokaler generellt håller god standard. De värnpliktiga vittnade dock om kvav luft på logementen, och att det på en del toaletter finns hål i väggarna, så att det är möjligt att se in i en toalett från en annan. Detta är en brist som bör ses över. Dessutom saknas ett fullgott dagrum för plutonerna att nyttja efter tjänstgöringstid.

Befäl och ledarskap

Enligt C Bat Niclas Wetterberg är många av de mest rutinerade befälen i Mali, vilket resulterar i ett ungt befälslag på GU-kompanierna. Tre av fyra PC är helt nya i sin roll, och en av fyra är nyexaminerad från Officershögskolan Karlberg.

Genom ett befälförstärkningsavtal kan tidigare värnpliktiga anställas som befäl till nästkommande kull värnpliktiga. De anställda, före detta värnpliktiga, arbetar då som biträden de första två veckorna och har sedan ett mentorskapsprogram under året.

PC vittnar om att det är stor press på plutonsledningen. Utbildningarna som tidigare var elva månader långa är idag nio månader, och det är stundom problematiskt att få ihop utbildningen. PC ställer sig frågan hur man ska reglera ambitionsnivån. Speciellt svårt blir det för de befattningar som har lång BU men också går högvakt, exempelvis kockarna.

Materiel och utrustning

Enligt PC har inga klagomål lyfts gällande brist på små storlekar. Däremot har viss materiel saknats, men uppgiften har ansetts lösbar även utan materielen i fråga. De värnpliktiga får själva välja vilka underkläder de vill ha och får lov att byta hos förrådet.

Sulor till Känga 90 är dock ett återkommande problem enligt Försvarshälsan. De som gjort test av knän har fått sulor i samband med undersökningen, men många beställda sulor har inte kommit, trots att de värnpliktiga nu är en bra bit in i utbildningen. Det finns dock en möjlighet att få ut Känga 08, vid intyg från läkare eller fysioterapeut.

Resor

Många värnpliktiga utbildas helt eller delvis på andra orter. Kockarna utbildas i Karlskrona och mekanikerna på FMST och i Enköping, beroende på inriktning. PC är medvetna om att kurskallelser ibland har kommit sent, men menar att de flesta får veta vid inrycket att de kommer att utbildas på annan ort och ungefär när.

Grå arbetskraft

C Bat Niclas Wetterberg kommenterar att till följd av diskussionerna kring grå arbetskraft togs enklare befattningar bort. Dessa skulle idag eventuellt kunna bemannas av individer med hög motivation, men som vid granskningsnämnd, på grund av fysiska skador, bedömts olämpliga att fortsätta utbildningen.

Högvakt

En av plutonerna går högvakt under en månads tid, vilket tar tid från utbildningen.

Soldathem

Soldathemsföreståndare Roland Axelsson visade runt på soldathemmet i Skövde, som delas mellan TrängR och P 4. Soldathemmet är det största och äldsta i Sverige och ligger utanför basen, mellan de två regementena. Soldathemmet står för föreläsningar och anhörigdagar, riktat främst till veteraner, samt information till nyinryckta. Soldathemmet stod klart redan 1917 och används frekvent än idag.

Måndagar till onsdagar håller man öppet till 21.00, och med jämna mellanrum håller man aktivitetkvällar för de värnpliktiga. I huset finns möjlighet att köpa fika och mat, spela data- och Tv-spel, biljard och pingis, se på TV samt spela diverse musikinstrument. Det finns i huset tillgång till wi-fi via fibernät. Det är tydligt att soldathemmet är en stor tillgång för de värnpliktiga, med trevliga föreståndare och trevliga personal och en avslappnad miljö.

Information och mönstring

Information inför inryck

Det hålls vid förbundet en informationshelg innan inryck. Under informationshelgen delas inga kängor eller sulor ut till de värnpliktiga, som vissa andra förband.

Samarbete med TRM

C Bat Niclas Wetterberg menar att förbundet lägger mycket arbete på misstag som begås hos TRM. De som skickas hem i granskningsnämnd har, enligt Niclas Wetterberg, nästan alltid problem som uppstått innan inryck. Det finns även ett problem med mörkning. Uppfattningen hos förbundet är att TRM verkar godkänna individer utan kvalifikationer, på grund av hög motivation hos individen.

Befattningsbyten

PC menar att avsaknad av B-körkort innan inryck resulterar i befattningsbyten efter inryck. Det är beklagligt men nödvändigt, men sker oftast inte i dialog med de värnpliktiga. PC menar att de som behöver B-körkort innan inryck vet om det.

I samtal med värnpliktiga verkar anledningarna till beordrade befattningsbyten inte lika tydliga.

Medinflytande

Val av förtroendevalda

Instruktionerna om val till förtroendeuppdrag informerade de värnpliktiga om att alla med intresse för förtroendeuppdrag skulle anmäla sig genom handuppräckning vid plutonens timme. När och hur valen skulle ske beslutades inom plutonerna.

Alla rollerna hade presenterats kort innan valen gjordes. För förtroendeuppdrag inom NVK skulle det endast väljas kvinnor, men på plutoner där kvinnor saknas valdes en manlig representant. Valen gjordes sedan om när kompaniet omorganiserades.

Valen genomfördes fyra veckor in i utbildningen.

Medinflytandestruktur

Förbundet tillämnar FFS om medinflytande för totalförsvarspliktiga från 1998. C Bat Niclas Wetterberg har även talat med Erik Arroy, generalsekreterare för Pliktrådet.

Niclas Wetterberg kallar till förbandsnämnd sex gånger årligen, varav det första mötet hölls veckan innan Pliktrådets besök vid förbundet. Frågorna som lyftes då rörde främst praktiska ärenden, såsom brister i städmateriel och tider för tvättbyte.

En fråga som lyfts var dock att befäl är obeväpnade på skjutbanan, vilket för vissa känns otryggt.

Niclas Wetterberg lyfte även under förbandsnämnden enkäten som fylls i av de värnpliktiga innan muck. Han förklarade att förbundet föregående år hade fått gott resultat på enkäten som helhet, men att flertalet incidenter rapporterats i fritexten. Dessa hade för det första inte rapporterats under utbildningsårets gång och för det andra gjorde de enkätens tillförlitlighet möjlig att ifrågasätta.

Medinflytandearbete

Samtliga förtroendevalda får samma utbildning. Vad gäller det kvinnliga nätverket har tidigare ansvariga (en officer och en civilanställd) lämnat förbundet och arbetet med nätverket har därmed andra förutsättningar.

NVK-representanterna har gemensamma intressen med NOAK på förbandsnivå. Därmed har NVK arbetat främst på kompaninivå, men de ansvariga skulle behöva mer coachning och rollen skulle behöva definieras.

LMA

LMA Katrin Fransson är anställd som personaladministratör med LMA som en tillikaanställning. Hon medverkar vid förbandsnämnder och håller tillsammans med rekrythandläggaren i utbildningen av de förtroendevalda. Katrin Fransson arbetar för att de förtroendevalda ska få ha ett förmöte innan förbandsnämnder.

Katrin Fransson upplever att rollen som LMA ofta är svårdefinierad, likasom ramarna för arbetet med det kvinnliga nätverket.

Diskussion

Pliktrådet vill framföra beröm och kritik efter sitt besök på TrängR i Skövde. För det första tackar Pliktrådet för ett välorganiserat besök, ett gott bemötande och en god transparens, då de värnpliktiga som guidade Pliktrådets ledamöter närvarade vid varje möte.

Efter samtal med de värnpliktiga kan det sägas att det generellt verkar råda god stämning på förbundet, och att arbetsmiljön präglas av en god attityd, såväl befäl och värnpliktiga emellan såsom mellan värnpliktiga. Det verkar finnas ett lovande engagemang för medinflytandet och förståelse för medinflytandets vikt och potential.

Pliktrådet ser mycket positivt på att förbundets LMA har tillikauppgiften personaladministratör, och då inte rekrythandläggare, som på många andra förband. Detta säkerställer att det inte uppstår situationer med intressekonflikter, och på så sätt skyddar de värnpliktigas rättigheter.

Generellt kan dock sägas att utbildningen för de värnpliktiga, och då särskilt skyddsassistenterna och NVK-representanterna, skulle behöva utvecklas till nästa värnpliktskull. Pliktrådet tar med sig frågan om tydligare rolldefinitioner och uppdaterat utbildningsmaterial till Högkvarteret.

Plikträdet ser allvarligt på den, från vissa håll, fientliga inställningen till psykisk ohälsa bland de värnpliktiga. En sådan attityd avslöjar okunskap och respektlöshet mot de som lider av psykisk ohälsa, både de parter som behöver avbryta sin utbildning, liksom de som blir hjälpta under utbildningen eller klarar sig igenom utbildningen utan problem. Uttalanden av den typen Plikträdet fick höra kan sprida känslan av ensamhet och öka rädslan för att söka hjälp.

Arbetet med belastningsplan behöver stärkas så att inga värnpliktiga kommer till skada i onödan.

För övrigt behöver tillgång till dagrum ses över. Dialog med soldathemmet uppmuntras.

Plikträdet vill också uppmana till mer dialog och ökad tydlighet kring befattningsbyten för att minska förvirringen hos individen.

Plikträdet tar med sig frågan om Tgb-20 och -30, som fortfarande används vid de fordonstunga förbanden inom FM.

Avslutning

Plikträdet vill tacka för ett välorganiserat och intressant besök vid TrängR, på Skaraborgs regemente i Skövde. Plikträdets ledamöter är mycket nöjda och hoppas att även kompaniets representanter känner sig tillfreds med besöket.

Tack för det givande besöket,

Julia Hjertén

Ordförande

Lisa Holmqvist

Arbetsmiljö- och säkerhetsansvarig